

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.1:330.42

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17082937>

Фінансово-економічні розрахунки в державному секторі економіки

Григорів Ольга Орестівна,

кандидат економічних наук, головний бухгалтер, доцент кафедри
фінансів, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м.
Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8945-6124>

Каплін Сергій Миколайович,

доктор філософії з права, Україна,
<https://orcid.org/0009-0004-6182-8909>

Малишко Євгенія Олегівна,

кандидат економічних наук, доцент, заступник директора навчально-
наукового інституту інформаційних технологій, кафедра фінансів і кредиту,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6691-1785>

Прийнято: 27.08.2025 | Опубліковано: 09.09.2025

Анотація. Державний сектор економіки відіграє визначальну роль у забезпеченні політичних, соціально-культурних та економічних функцій держави разом з реалізацією бюджетних програм і управлінням ресурсами. Ефективне функціонування цього сектору вимагає застосування фінансово-економічних розрахунків для планування, прогнозування та контролю

державних видатків. **Мета статті** полягає у вивченні значення фінансово-економічних розрахунків для функціонування державного сектору економіки України. **Методи.** У дослідженні використано методи критичного аналізу наукових джерел, синтезу, табличного представлення та метод наукового абстрагування. **Результати.** Встановлено, що фінансово-економічні розрахунки значущі у забезпеченні ефективного управління державними фінансами. Вони дають змогу не лише оцінювати доходи та видатки, але й проводити глибокий аналіз ефективності використання бюджетних коштів, виявляти резерви підвищення фінансової дисципліни та прогнозувати майбутні фінансові потреби державних установ. Такі розрахунки є важливим інструментом для формування обґрунтованих управлінських рішень, оскільки сприяють оцінюванню наслідків різних сценаріїв фінансової політики. Показано, що застосування цих розрахунків у плануванні бюджету на 2025 рік забезпечує оптимізацію розподілу ресурсів між оборонною, соціальною та іншими пріоритетними сферами, враховуючи макроекономічні прогнози та міжнародну допомогу. Це сприяє підвищенню ефективності бюджетної політики, гарантуючи гнучкість та стійкість економіки в умовах невизначеності. Крім того, ретельний аналіз сценаріїв мінімізує ризики та підвищує прозорість прийняття рішень. **Висновки.** Встановлено, що фінансово-економічні розрахунки дають змогу не лише оцінювати доходи та видатки, але й проводити глибокий аналіз ефективності використання бюджетних коштів, виявляти резерви підвищення фінансової дисципліни та прогнозувати майбутні фінансові потреби державних установ.

Ключові слова: аналіз доходів та видатків, фінансово-економічні розрахунки, державний сектор, державний бюджет, фінансове планування, макроекономічний прогноз, інфляція, міжнародна допомога.

Financial and economic calculations in the public sector of the economy

Olha Hryhoriv,

PhD in Economics, Chief Accountant, Associate Professor of the
Department of Finance, Vasyl Stefanyk Carpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-8945-6124>

Serhiy Kaplin,

Doctor of Philosophy in Law, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0004-6182-8909>

Yevheniia Malyshko,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Deputy Director of
the Educational and Scientific Institute of Information Technologies, Department
of Finance and Credit, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6691-1785>

Abstract. The public sector of the economy plays a crucial role in ensuring the political, socio-cultural, and economic functions of the state, including the implementation of budget programs and effective resource management. The effective functioning of this sector requires the use of financial and economic calculations for planning, forecasting and controlling public expenditures. **The purpose of the article** is to study the importance of financial and economic calculations for the functioning of the public sector of the economy of Ukraine. **Methods.** The study employed methods of critical analysis of scientific sources, synthesis, tabular presentation, and the method of scientific abstraction. **Results.** It has been established that financial and economic calculations play a key role in ensuring effective management of public finances. They allow not only to assess revenues and expenditures, but also to conduct an in-depth analysis of the

effectiveness of the use of budget funds, identify reserves for increasing financial discipline, and forecast future financial needs of state institutions. Such calculations are an essential tool for forming informed management decisions, as they enable the assessment of the consequences of various financial policy scenarios. It has been demonstrated that the application of such calculations in budget planning for 2025 enables the optimization of resource allocation among defense, social, and other priority areas, considering macroeconomic forecasts and international assistance. It, in turn, contributes to increasing the effectiveness of budget policy, ensuring the economy's flexibility and stability in uncertain conditions. A thorough analysis of scenarios also enables the minimization of risks and increases the transparency of decision-making. **Conclusions.** It has been established that financial and economic calculations not only enable the estimation of income and expenses, but also facilitate an in-depth analysis of the effectiveness of budget fund utilization, identify reserves for enhancing financial discipline, and forecast future financial needs of state institutions.

Keywords: revenue and expenditure analysis, financial and economic calculations, public sector, state budget, financial planning, macroeconomic forecast, inflation, international aid.

Постановка проблеми. Фінансово-економічні розрахунки є базовим інструментом управління економікою державного сектору, оскільки від їхньої точності та ефективності залежить раціональне використання бюджетних коштів, планування витрат та контроль фінансових потоків. У сучасних умовах реформування державного управління, зростання вимог до прозорості та підзвітності, актуальність удосконалення методів фінансово-економічних розрахунків значно зростає. Проте на практиці існує низка проблем: недостатня інтеграція аналітичних інструментів, фрагментарність інформаційних систем, відсутність єдиної практики оцінювання ефективності використання державних ресурсів. Це ускладнює процес прийняття

обґрунтованих управлінських рішень і може призводити до неефективного використання бюджетних коштів.

Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації методологічних практик фінансово-економічних розрахунків у державному секторі. Робота сприятиме глибшому розумінню механізмів планування та контролю фінансових потоків, що має важливе значення для розвитку економічної науки та теорії державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях зазначено, що фінансово-економічні розрахунки є важливим інструментом для забезпечення ефективності діяльності державних установ. Дослідниці Г. Кришталь, І. Брюховецька та Е. Васильконова [1] наголошують, що управління державними ресурсами потребує системної практики планування та контролю, а фінансово-економічні розрахунки є інструментом оптимізації бюджетних процесів. Автори М. Деліні, Е. Цибульська та О. Григорів [2] досліджують оптимізацію таких розрахунків у контексті грантових проєктів та акцентують на важливості точності та прозорості при плануванні фінансових витрат. К. Гребеник [3] розглядає значення прогнозування доходів та видатків для соціально-економічного регулювання та ефективного управління бюджетними ресурсами. Я. Казюк [4] аналізує проєкт Державного бюджету України на 2025 рік і висвітлює роль фінансово-економічних розрахунків у формуванні збалансованої взаємодії між державним і місцевими бюджетами. Автори О. Західна та І. Себестянович [5] досліджують структуру доходів та видатків державного бюджету України, підкреслюючи необхідність аналітичної практики для забезпечення фінансової стабільності. Дослідники І. Паризький та В. Купрієнко [6] розкривають особливості макроекономічного прогнозування та планування доходів бюджету, що є основою для обґрунтованих фінансових рішень. Вчений В. Чугунов [7] наголошує на соціально-економічній значущості бюджетного планування як механізму розвитку продуктивних сил і підвищення добробуту населення, а науковець С.

Бази́ка [8] розглядає його як інструмент стратегічного фінансового управління. Автори А. Бикова та О. Галєєв [9] аналізують теоретичні аспекти макроекономічного прогнозування, розглядаючи вітчизняний досвід застосування таких методів для оптимізації бюджетних процесів. Дослідниця М. Тимошенко [10] аналізує середньострокове планування державного бюджету та його роль у повоєнному відновленні економіки, підкреслюючи важливість комплексної практики формування фінансових ресурсів для забезпечення стабільного розвитку країни.

Загалом аналіз наукових публікацій виявляє, що фінансово-економічні розрахунки є основним інструментом стратегічного планування, прогнозування та контролю у державному секторі, що забезпечує прозорість використання ресурсів, ефективність видатків та стійкість бюджетної системи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання адаптації фінансово-економічних розрахунків до динамічних змін макроекономічного середовища залишається недостатньо розкритим у науковій літературі. З огляду на це проаналізовано основні напрями таких розрахунків в державній сфері та вплив різних сценаріїв економічного розвитку на формування доходів і видатків державного бюджету.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Основною метою статті є дослідження ролі фінансово-економічних розрахунків у державному секторі економіки України. У межах цього дослідження сформульовано такі завдання:

1. З'ясувати поняття та роль фінансово-економічних розрахунків у плануванні, прогнозуванні та контролі бюджетних видатків.
2. Розглянути конкретні кейси, що забезпечують практичне застосування бюджетного планування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державний сектор економіки охоплює сукупність господарських суб'єктів, що належать повністю або частково центральним і місцевим органам влади, і функціонують

для виконання різноманітних завдань – політичних, соціально-культурних та економічних [1, с. 31]. Оскільки цей сектор контролює різні види господарської діяльності, ефективне управління його ресурсами вимагає системної практики планування та контролю.

Особливого значення в цьому процесі набувають фінансово-економічні розрахунки. Вони забезпечують оцінювання доходів і видатків, аналіз ефективності використання коштів та прогнозування фінансових потреб державних установ. Завдяки таким розрахункам органи влади можуть приймати обґрунтовані рішення, оптимізувати бюджетні процеси та підвищувати результативність виконання державних програм.

Під фінансово-економічними розрахунками розуміють системний процес оцінювання доходів і витрат, пов'язаних з виконанням конкретних економічних завдань [2]. У державному секторі вони не обмежуються теоретичними підрахунками, а є практичним інструментом на всіх етапах бюджетного процесу: від планування та прогнозування до контролю виконання державних програм і прийняття стратегічних рішень.

Одним з основних напрямів фінансово-економічних розрахунків є аналіз доходів та видатків державного бюджету.

В умовах ринкових трансформацій значущою є проблема формування достатнього обсягу бюджетних доходів та забезпечення їхнього ефективного використання. Недосконалість законодавчої бази, переважання традиційних і застарілих практик організації бюджетних відносин у поєднанні з глибоким економічним спадом ускладнюють процес наповнення бюджету, що, обмежує можливості держави виконувати завдання соціально-економічного розвитку країни [5, с. 165].

Бюджетні видатки забезпечують реалізацію різноманітних соціальних, економічних та культурних програм, надають підтримку малозабезпеченим верствам населення, фінансують критично важливі галузі (освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, судова система та органи правопорядку),

зокрема формують основу обороноздатності країни. Державні доходи є підґрунтям функціонування держави: від їхнього обсягу залежить рівень забезпеченості ресурсами, необхідними для виконання покладених на державу функцій [5, с. 165].

Аналіз доходів і видатків державного бюджету охоплює:

- оцінювання обсягів податкових і неподаткових надходжень, тобто дослідження структури та динаміки основних джерел доходів бюджету. Зокрема, аналізуються податки на прибуток, ПДВ, акцизи, мито та інші неподаткові надходження (доходи від державного майна, адміністративні збори, штрафи). Водночас важливо враховувати зміни в податковому законодавстві, макроекономічні показники та рівень тіньової економіки, що можуть впливати на обсяг надходжень;

- оцінювання обсягів доходів від зовнішніх джерел – надходжень у вигляді зовнішніх позик, грантів, технічної допомоги та інших форм міжнародної підтримки. Зокрема, оцінюються, умови залучення (відсоткові ставки, строки погашення, пільговість) та вплив на загальну боргову політику держави. Особлива увага приділяється донорам, джерелам фінансування та цільовому призначенню таких коштів;

- аналіз структури видатків за функціональними напрямками. Цей сектор відповідає за розподіл бюджетних коштів між основними сферами: оборона, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, інфраструктура, культура тощо. Аналіз дає змогу визначити пріоритети державної політики, динаміку змін у видатках, ефективність фінансування та відповідність цільовим завданням. Крім того, проводиться оцінювання частки незахищених видатків і потенційних резервів для перерозподілу коштів;

- визначення рівня виконання бюджету та ефективності витрачання коштів – фактичного виконання бюджетних показників у порівнянні із запланованими. Аналізуються відхилення, причини недовиконання або перевиконання бюджету, рівень освоєння бюджетних коштів та ефективність

їхнього використання. Важливо оцінювати, наскільки бюджетне фінансування сприяло досягненню очікуваних результатів та виявляти випадки нецільового чи неефективного використання ресурсів.

Такий аналіз є основою для прогнозування, планування та контролю державних фінансів, сприяючи забезпеченню стабільності та розвитку країни.

Прогнозування визначається як спеціальне наукове дослідження конкретних альтернатив розвитку будь-якого процесу [9, с. 3]. Прогнозування державного бюджету передбачає оцінювання майбутніх доходів та видатків держави для забезпечення ефективного планування та фінансової стабільності. Для формування прогнозів застосовуються статистичні, ймовірнісні, емпіричні та філософські методи. Точність прогнозу залежить від:

- обсягу та періоду збирання вихідних даних. Чим більше даних охоплено в аналізі, тим вищою є ймовірність побудови правдивого прогнозу. Важливо враховувати не лише поточні показники, але й історичну динаміку за достатньо тривалий період, що дає змогу виявити закономірності та тренди. Недостатній обсяг або короткий часовий проміжок можуть призвести до викривлення результатів;

- характеристик об'єкта прогнозування. Складність, мінливість і чутливість об'єкта до зовнішніх чинників суттєво впливають на точність прогнозування: економічні показники зазвичай мають складну структуру, на них впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники, що ускладнює побудову точного прогнозу. Прогнозування стабільних і апробованих процесів, навпаки, дає кращі результати;

- застосованих методик та практик прогнозування. Значущим є вибір адекватних методів прогнозування (економетричні моделі, трендовий аналіз, експертні оцінки тощо). Використання сучасних практик, адаптованих до конкретних умов і цілей аналізу, сприяє досягненню більшої точності.

Натомість застосування застарілих або невідповідних методик може призвести до помилкових висновків.

При збільшенні кількості чинників, що впливають на точність прогнозу, він практично трансформується у розрахунок з певною допустимою похибкою [9, с. 3].

Бюджетне планування є базовим інструментом управління, що забезпечує визначення обсягу ресурсів, джерел їхнього надходження та напрямів використання відповідно до пріоритетів державної політики. Основні завдання бюджетного планування в Україні охоплюють [8, с. 115]:

- забезпечення необхідних макроекономічних пропорцій розвитку країни. Планування спрямоване на підтримку збалансованого економічного зростання шляхом координації доходів і видатків, що відображає основні макроекономічні показники – ВВП, рівень інфляції, зайнятість і платіжний баланс;

- визначення реальних джерел і обсягів доходів на всіх рівнях бюджетної системи – аналіз податкової бази, прогнозування податкових надходжень та оцінювання неподаткових доходів та трансфертів, щоб забезпечити достатність фінансових ресурсів для виконання зобов'язань держави та місцевих органів влади;

- ефективний розподіл видатків за напрямами використання та регіонами. Завдання полягає у визначенні пріоритетів фінансування різних сфер (освіта, охорона здоров'я, інфраструктура тощо) з урахуванням особливостей кожного регіону, що сприяє збалансованому розвитку територій та підвищенню якості надання послуг населенню;

- забезпечення мінімального рівня соціальних потреб населення. Планування орієнтоване на виділення достатніх коштів для соціальних програм, разом з пенсіями, допомогою малозабезпеченим верствам, охороною здоров'я та освітою, щоб гарантувати базовий рівень добробуту громадян;

- збалансування бюджету. Завдання полягає у досягненні балансу між доходами й видатками, що передбачає контроль за дефіцитом і борговими зобов'язаннями, зокрема впровадження заходів щодо фінансової стабільності та уникнення надмірного дефіциту;

- створення необхідних соціальних резервів. Формування фондів резервів і страхування для гарантування фінансової безпеки у разі надзвичайних ситуацій, економічних криз або непередбачених видатків, що підвищує стійкість бюджетної системи;

- оптимізація фінансових потоків між бюджетами різних рівнів. Містить розроблення механізмів міжбюджетних трансфертів та інших інструментів, що забезпечують ефективний розподіл ресурсів між державним, регіональним і місцевим рівнями, сприяючи збалансованому розвитку територій;

- сприяння найефективнішому використанню бюджетних коштів. Передбачає впровадження контролю, моніторингу та оцінювання результативності використання фінансових ресурсів для підвищення прозорості, підзвітності та максимального досягнення поставлених цілей у соціально-економічній сфері.

Водночас бюджетне планування є макроекономічним регулятором відтворювальних процесів, спрямованим на реалізацію пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Воно забезпечує економічне зростання, розвиток продуктивних сил, підвищення добробуту населення та фінансове забезпечення діяльності державних органів управління і місцевого самоврядування [7, с. 2].

Для кращого розуміння особливостей цих процесів у табл. 1 наведено основні властивості планування та прогнозування доходів бюджету, що відображають їхній вплив на ефективність державного фінансового управління.

Таблиця 1

Властивості планування та прогнозування доходів бюджету

Ознаки	Планування	Прогнозування
Характер	Визначений, директивний	Імовірнісний, науково обґрунтований
Ціль	Реалізація державної бюджетної політики, визначення конкретних завдань	Оцінювання майбутнього стану, визначення можливих варіантів
Мета	Підготовка рішень для майбутнього, впровадження раціональних форм мобілізації ресурсів	Є основою для побудови планів, не розв'язує проблеми вибору
Спрямованість	Створення фінансової бази держави	Орієнтація на ймовірні, правдиві варіанти
Основа	Надає найефективніші варіанти фінансового забезпечення	Передбачає цільовий характер змін, орієнтованих на визначений результат

Джерело: узагальнено авторами на основі [6, с. 127]

Бюджетне планування та прогнозування доходів бюджету відображають комплексну практику управління державними фінансами та забезпечують підґрунтя для прийняття ефективних рішень. Планування визначає конкретні завдання та напрями використання ресурсів, тоді як прогнозування дає змогу оцінити можливі сценарії розвитку та передбачити потенційні ризики. Саме взаємодія цих процесів забезпечує збалансованість фінансових потоків, оптимізацію видатків та раціональне формування доходів на всіх рівнях бюджетної системи.

Так, при плануванні державного бюджету надзвичайно важливу роль відіграє макроекономічний прогноз, що є основою для визначення обсягів доходів і видатків. В Україні процес бюджетування має такі особливості: прогнозні показники, що надходять від різних інституцій – як внутрішніх, так і міжнародних – часто суттєво відрізняються. Це свідчить про різні практики оцінювання ризиків і можливостей та різні методики прогнозування, що враховують специфіку економічної ситуації.

Для формування бюджету на 2025 рік Міністерство економіки запропонувало консервативний сценарій зростання реального ВВП на рівні

2,7% [11]. Цей показник є помірним і має на меті мінімізувати ризики бюджетного дефіциту та створити фінансові резерви для реагування на можливі несподівані економічні виклики. Водночас Міжнародний валютний фонд (МВФ) прогнозує економічне зростання у діапазоні 2,5–3,5% [12], а Національний банк України (НБУ) оцінює його на рівні 3,1% [13]. Такі розбіжності в оцінюванні відображають різні експертні погляди та враховують різні сценарії розвитку внутрішніх і зовнішніх чинників.

Зокрема, є значні відмінності у прогнозах щодо інфляції. Так, Міністерство економіки очікує інфляцію на рівні близько 9,7% [11], що відображає песимістичний сценарій, враховуючи девальвацію гривні та інтенсивні видатки з емісійних джерел. МВФ оцінює інфляцію нижче – приблизно 7,5% [12], а Національний банк України прогнозує рівень 8,7% [13]. Високі очікування інфляції є наслідком складної економічної ситуації, що охоплює як зовнішні ризики, так і внутрішні макроекономічні виклики.

Крім того, прогнози щодо валютного курсу гривні варіюються. Міністерство економіки та МВФ орієнтуються на курс близько 45 гривень за долар США, тоді як незалежні аналітики прогнозують трохи нижчий курс – близько 43,7 гривні за долар. Ці розбіжності безпосередньо впливають на планування зовнішніх позик, формування валютних резервів і загалом на фінансову стабільність країни.

Таким чином, різні макроекономічні прогнози дають змогу формувати більш стійкий фінансовий план, що враховує потенційні ризики та забезпечує можливість ефективно реагувати на зміни у внутрішній та зовнішній економічній кон'юктурі.

Особливого значення набуває й ретельне планування дохідної частини бюджету, оскільки саме на прогнозованих надходженнях ґрунтується можливість фінансування основних державних програм. За проєктом доходи державного бюджету у 2025 році становитимуть 2 336,3 млрд грн, що на 22,2% більше, ніж у 2024 році [14]. Це зростання планується досягти переважно

шляхом збільшення податкових надходжень, що мають покрити 50,4% всіх видатків та зовнішніх позик, частка яких становитиме 41,1%.

Збільшення частки податкових надходжень є свідченням зміни стратегії уряду. Запланований ефект від податкових змін, зокрема підвищення військового збору з 1,5% до 5% та податку на прибуток для фінансових установ з 18% до 25% оцінюється у 126,7 млрд грн [4]. Цей фіскальний маневр є прямою реакцією на усвідомлення ризиків, пов'язаних із затримками та невизначеністю міжнародної фінансової допомоги, що спостерігалось, особливо на початку 2024 року. Підвищення власної дохідної частини дає змогу державі наростити фіскальну самостійність та показати партнерам відповідальну практику управління економікою.

Така практика є вигіднішою, ніж надмірне покладання на внутрішні запозичення, що створює ризик витіснення приватних інвестицій та зростання процентних ставок. У проєкті бюджету-2025 акцент зміщений на податкові надходження та залучення зовнішніх пільгових позик. Це показує, що уряд робить висновки з досвіду попереднього року та намагається мінімізувати тиск на внутрішній фінансовий ринок, оптимізуючи джерела фінансування.

Збільшення власних доходів бюджету та оптимізація джерел фінансування забезпечують уряду необхідний простір для стратегічного управління видатками. На основі прогнозованих доходів формується план видаткової частини, що сприяє не лише фінансуванню основних державних програм, а й забезпеченню макроекономічної стабільності та передбачуваності бюджетної політики.

У цьому контексті планування та прогнозування видатків бюджету у системі економічного регулювання набуває особливої важливості. Основним завданням бюджетного прогнозування в системі середньострокового бюджетного планування є встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями соціально-економічного та регіонального розвитку країни та фінансовими ресурсами бюджету на середньостроковий період, забезпечення

послідовності та передбачуваності бюджетної політики, фінансове гарантування довгострокових бюджетних програм тощо.

Наразі першочергове значення мають потреби оборони та безпеки, що безпосередньо впливають на формування бюджетних пріоритетів. З огляду на це проєкт бюджету на 2025 рік підтримує пріоритетність видатків у цю сферу. На ці потреби передбачено 2 223 млрд грн, що становить 26,3% від прогнозного ВВП та 56,4% загального обсягу видатків [15].

У структурі оборонних витрат велика частка припадає на грошове забезпечення військовослужбовців та закупівлю озброєння. Зокрема, на грошове забезпечення планується спрямувати 115 млрд грн, а на закупівлю та ремонт озброєння – 487,7 млрд грн [16]. Це є прямим фінансовим розрахунком, спрямованим на забезпечення боєздатності армії.

Соціальні видатки залишаються другим за пріоритетністю напрямом. На соціально-гуманітарну сферу заплановано 830 млрд грн, що становить 21,1% від загальних видатків. На обслуговування державного боргу передбачено 481 млрд грн – 12% від видатків [16]. Ці показники виявляють, що, попри військові потреби, держава планує виконувати соціальні зобов'язання, хоча й з використанням зовнішнього фінансування.

Отже, планування державного бюджету на 2025 рік спирається на макроекономічні прогнози, що враховують різні сценарії розвитку економіки, інфляції та валютного курсу. Така практика дає змогу мінімізувати фінансові ризики, створити резерви для непередбачених витрат і забезпечити стабільне фінансування базових напрямів, насамперед оборони, безпеки та соціальної сфери.

На основі цих фінансово-економічних розрахунків розглянуто конкретні кейси, що ілюструють практичне застосування бюджетного планування: аналіз виконання видатків в основному секторі та оцінювання ефективності використання коштів у реальних умовах.

Кейс №1 «Бюджетування оборонних потреб». Практика бюджетування оборонних потреб показує, що фінансові розрахунки в умовах воєнного стану є вкрай динамічними. Так, згідно з аналізом Рахункової палати, вже у першому кварталі 2025 року видатки на оборону зросли до 73,5% від загального обсягу видатків [17]. Ця цифра суттєво відрізняється від запланованих на рік 56,4% і вказує на те, що динаміка бойових дій та нагальні потреби можуть швидко змінювати фінансові пріоритети.

Прямим прикладом гнучкого фінансового менеджменту є перерозподіл коштів. Згідно з аналізом Рахункової палати у 2025 році було перерозподілено 174,8 млрд грн, що спочатку були заплановані на оплату праці, на закупівлю озброєння [17]. Такий крок є яскравим підтвердженням того, що в умовах воєнного стану бюджетування – це не просто статичне планування, а постійний процес адаптації, де фінансові розрахунки мають швидко реагувати на зміни на фронті.

Кейс №2 «Роль міжнародної допомоги». Міжнародна допомога значуща у забезпеченні фінансової стабільності України, особливо в умовах складної економічної ситуації та тривалих викликів. У 2024 році країна отримала понад 41 млрд дол. США у вигляді бюджетної підтримки, що забезпечило можливості держави виконувати соціальні й оборонні зобов'язання. Основними донорами, що надають цю допомогу, є міжнародні організації, уряди партнерських країн (табл. 2). Така масштабна підтримка не лише допомагає покривати дефіцит бюджету, але й сприяє стабілізації макроекономічних показників та забезпечує умови для подальшого економічного розвитку країни.

Таблиця 2

Обсяги фінансової допомоги Україні від донорів у 2024 році

Донор	Сума (млрд USD)	Тип фінансування
Європейський Союз	17,3	пільгове фінансування та гранти
США	8,3	гранти

Донор	Сума (млрд USD)	Тип фінансування
МВФ	5,3	пільгове фінансування
Японія	4,3	пільгове фінансування, гранти, гарантія
Світовий банк	3,2	пільгове фінансування
Канада	1,8	пільгове фінансування
Великобританія	1,0	гарантія
Норвегія	0,306	гранти
Республіка Корея	0,100	пільгове фінансування
Банк розвитку Ради Європи	0,011	пільгове фінансування
Іспанія	0,003	гарантія

Джерело: сформовано автором на підставі [18]

Основним фінансовим розрахунком є структура цієї допомоги. Значна частина підтримки, зокрема наданої Сполученими Штатами Америки, була виділена у формі грантів – фінансових ресурсів, що не потребують повернення і тому не збільшують державний борг України. Такий вид допомоги має критичне значення для збереження боргової стійкості країни, оскільки дає змогу уникнути додаткового навантаження на державний бюджет, що виникло б у разі залучення позик чи кредитів. Завдяки грантовим ресурсам Україна може ефективніше розподіляти фінансові потоки, спрямовуючи їх на першочергові соціальні та оборонні потреби без ризику посилення боргової залежності. Водночас пільгові кредити від ЄС, МВФ та Світового банку є значущими, оскільки сприяють покриттю видатки, що держава не може фінансувати самотійно. Ця модель дає уряду можливість спрямовувати всі внутрішні податкові доходи на оборону, коли партнери фінансують критичні соціальні та гуманітарні потреби.

Водночас, окрім фінансування оборонних та соціально-гуманітарних потреб, особливого значення набуває спрямування коштів на розвиток інноваційної економіки [19, с. 58]. Наразі Україна, виборюючи свободу та незалежність, утверджує власний цивілізаційний вибір, зорієнтований на інноваційний вектор розвитку. Ця практика набуває особливої актуальності у період повоєнного відновлення, коли постає потреба у відбудові та оновленні економіки. Крім того, це сприятиме посиленню конкурентних позицій

України на світовій арені. Водночас опір ринку новим технологіям може гальмувати інновації [20, с. 14], що потребує від України забезпечення випереджальних темпів впровадження новітніх технологій порівняно з іншими країнами [21, с. 13].

Таким чином, аналіз фінансово-економічних розрахунків державного бюджету засвідчує комплексну практику управління державними фінансами, де планування та прогнозування доходів і видатків забезпечують ефективне використання ресурсів, стабільність бюджетної системи та можливість оперативного реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

Висновки. Отже, фінансово-економічні розрахунки у державному секторі економіки є базовим інструментом для забезпечення ефективного планування, прогнозування та контролю використання бюджетних ресурсів. Вони дають змогу державним органам обґрунтовувати бюджетні пріоритети, оцінювати реальні фінансові потреби та прогнозувати ризики, що особливо важливо в умовах воєнних викликів та економічної нестабільності. Завдяки системним розрахункам уряд може балансувати між потребами оборони, соціальної сфери та обслуговування державного боргу, зберігаючи макроекономічну стабільність. Практика показує, що в умовах динамічних змін фіскальні розрахунки набувають гнучкого характеру й вимагають оперативного коригування. Їхнім важливим складником є врахування зовнішніх джерел фінансування, що доповнюють власні доходи держави та знижують ризик фіскальної нестійкості. Водночас збільшення ролі внутрішніх податкових надходжень засвідчує прагнення України посилити економічний суверенітет і зменшити залежність від міжнародної допомоги. У перспективі фінансово-економічні розрахунки будуть основою для відновлення економіки, спрямування ресурсів на інноваційний розвиток та підвищення конкурентоспроможності держави. Таким чином, вони є не лише технічним інструментом бюджетного процесу, а й стратегічним механізмом економічної безпеки та стійкого розвитку країни.

Подальші наукові дослідження можуть спрямовуватися на пошук оптимальних механізмів поєднання внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування бюджету, підвищення прозорості фінансових потоків та оцінювання ефективності використання державних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Кришталь Г., Брюховецька І., Васильконова Е. Розвиток державного сектору економіки: проблеми, перспективи, можливості. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. № 4 (70). С. 27–35. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-4\(70\)-4](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-4(70)-4).
2. Деліні М., Цибульська Е., Григорів О. Оптимізація фінансово-економічних розрахунків для грантових проєктів у сфері досліджень та інновацій. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 5. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14021102>.
3. Гребеник К. Планування видатків бюджету у системі соціально-економічного регулювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17–18. С. 76–80. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.17-18.76>.
4. Казюк Я. Аналіз основних параметрів проєкту Державного бюджету України на 2025 рік та взаємовідносин з місцевими бюджетами. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/analiz-osnovnyh-parametriv-proyektu-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayiny-na-2025-rik-ta-vzayemovidnosyn-z-mistsevymy-byudzhetamy/> (дата звернення: 03.07.25).
5. Західна О., Себестянович І. Аналіз доходів та видатків державного бюджету України. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87). С. 164–168. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-35>.
6. Паризький І., Купрієнко В. Сутність макроекономічного прогнозування та планування доходів державного бюджету. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. №10 (232). С. 117–133. URL: <https://eco->

science.net/wp-content/uploads/2022/02/10.20_topik_Paryzkyu-I.V.-Kuprienko-V.M.117-132.pdf (дата звернення: 03.07.25).

7. Чугунов В. Бюджетне планування як складова соціально-економічного розвитку країни. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_12_92 (дата звернення: 03.07.25).

8. Бази́ка С. Бюджетне планування як інструмент фінансового стратегічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 18. С. 114–118. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2018/23.pdf (дата звернення: 03.07.25)

9. Бикова А., Галєєв О. Теоретичні аспекти макроекономічного прогнозування: вітчизняний досвід. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-58>

10. Тимошенко М. Середньострокове планування державного бюджету та повоєнне відновлення. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 3 (03). DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-3-9>. С. 50-55.

11. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2026-2028 роки. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства*. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=04033e6d-ae91-47c0-b5c2-438c23bb7220&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2026-2028-Roki> (дата звернення: 03.07.25).

12. IMF executive board completes the eighth review of the extended arrangement under the extended fund facility for Ukraine. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2025/06/30/pr-25227-ukraine-imf-completes-8th-rev-of-ext-arrang-under-eff> (дата звернення: 03.07.25).

13. Інфляційний звіт. *Національний банк України* : вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report/> (дата звернення: 03.07.25).

14. Експертиза проєкту Держбюджету-2025: є можливість додаткового збільшення доходів на 13,5 млрд грн. *Рахункова палата*: вебсайт. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2157> (дата звернення: 03.07.25).

15. Основні видатки Державного бюджету на 2025 рік – це фінансування сектору безпеки та оборони. *Офіційний вебпортал парламенту України*. 2024. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/255254.html> (дата звернення: 03.07.25).

16. Закон України від 19.11.2024 № 4059-IX «Про Державний бюджет України на 2025 рік». *Міністерство фінансів України* : вебсайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2025-770 (дата звернення: 03.07.25).

17. Аналіз виконання Держбюджету-2025 у I кварталі – висновки аудиторів. *Рахункова палата*: вебсайт. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2589> (дата звернення: 03.07.25).

18. Мінфін: Партнери з розвитку, які надали бюджетну підтримку Україні у 2024 році загальним обсягом понад \$41 млрд, та напрям спрямування коштів. *Міністерства фінансів України* : вебсайт. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/development_partners_that_provided_ukraine_with_over_41_billion_in_budget_support_in_2024_and_the_allocation_of_these_funds-4974 (дата звернення: 03.07.25).

19. Диха М. В. Причини інвестиційного шахрайства і пропозиції щодо його унеможливлення. *Економіка України*. 2023. № 7 (740). С. 57-71. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.057>.

20. Pysanko H. Building high-performance teams in small companies based on agile practices of major technology giants. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 12. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15726551>.

21. Диха М., Диха В. Рівень інноваційності розвитку України в глобальному вимірі та окреслення його перспектив. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 5–15. URL: <https://journals.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/56> (дата звернення: 03.07.25).